DOI: *10.22122/rbs.v17i3.2567*

پیش بینی آمادگی به اعتیاد بر اساس دارایی های تحولی نوجوانان

اکرم مظلومی[۱]، حسین داودی[۲]، حسن حیدری[۳]، محمد عسگری[۴]

مقاله پژوهشی

چکیده

زمینه و هدف: اختلال مصرف مواد مشکل رفتاری پیچیده ای است که می تواند ناشی از عوامل متعددی از جمله عوامل اجتماعی، فرهنگی، محیطی، روانشناختی و زیستی باشد. از این رو پژوهش حاضر با هدف پیش بینی آمادگی به اعتیاد بر اساس دارایی های تحولی نوجوانان انجام شد.

مواد و روش‌ها: پژوهش حاضر توصیفی-همبستگی بود. بدین منظور از بین دانش آموزان دختر و پسر پایه‌های تحصیلی دهم و یازدهم شهرستان اراک، نمونه‌ای به حجم ۵۰۰ نفر (۲۵۰ دختر، ۲۵۰ پسر)، به روش نمونه‌گیری تصادفی خوشه‌ای انتخاب گردید. برای جمع آوری داده‌ها از مقیاس‌های ایرانی آمادگی به اعتیاد (Iranian Addiction Preparedness Scale یا IAPS) و نیمرخ دارایی‌های تحولی (Developmental Assets Profile یا DAP) استفاده شد. داده‌ها در سطح توصیفی با استفاده از آماره‌های میانگین، انحراف معیار و فراوانی مورد تحلیل قرار گرفتند و در سطح استنباطی با استفاده از روش همبستگی پیرسون و تحلیل رگرسیون تجزیه‌وتحلیل شدند.

یافته‌ها: نتایج نشان داد که بین دارایی های تحولی و مولفه های آن با آمادگی به اعتیاد و ابعاد آن در نوجوانان رابطه معنادار وجود دارد ($p<۰/۰۵$). همچنین نتایج نشان داد که دارایی های تحولی و مولفه های آن پیش بینی کننده آمادگی به اعتیاد و ابعاد آن هستند ($p<۰/۰۵$).

نتیجه‌گیری: نتایج پژوهش حاضر نشان داد که دارایی های تحولی پیش بینی کننده آمادگی به اعتیاد نوجوانان هستند؛ بنابراین توجه به این متغیرهای پیش‌بین توسط پژوهشگران، متخصصان، درمانگران و برنامه ریزان برای پیشگیری از اختلال مصرف مواد یا اعتیاد ضروری به نظر می‌رسد.

واژه‌های کلیدی: اختلال مصرف مواد، اعتیاد، دارایی های تحولی، نوجوانان.

ارجاع: مظلومی اکرم، داودی حسین، حیدری حسن، عسگری محمد. **پیش بینی آمادگی به اعتیاد بر اساس دارایی های تحولی نوجوانان.** مجله تحقیقات علوم رفتاری ۱۳۹۸؛ ۱۷(۳): ۳۵۸-۳۴۸.

دریافت مقاله: ۱۳۹۸/۰۵/۲۴ پذیرش مقاله: ۱۳۹۸/۰۷/۱۲

۱- دانشجوی دکتری، گروه روانشناسی، دانشکده علوم انسانی، واحد خمین، دانشگاه آزاد اسلامی، خمین، ایران.
۲- استادیار، گروه مشاوره، دانشکده علوم انسانی، واحد خمین، دانشگاه آزاد اسلامی، خمین، ایران.
۳- دانشیار، گروه مشاوره، دانشکده علوم انسانی، واحد خمین، دانشگاه آزاد اسلامی، خمین، ایران.
۴- دانشیار، گروه سنجش و اندازه‌گیری، دانشگاه علامه طباطبائی، تهران، ایران.

نویسنده مسئول: حسین داودی Email: Davoudi_hos@yahoo.com

[Downloaded from rbs.mui.ac.ir on 2026-01-29]
[DOR: 20.1001.1.17352029.1398.17.3.1.8]
[DOI: 10.52547/rbs.17.3.348]

مقدمه

نوجوانی (Adolescent) دوره گذار از کودکی به بزرگسالی است. این دوره با تغییرات چشمگیر جسمی، شناختی هیجانی و اجتماعی همراه است (۱). بسیاری از عوامل تهدیدکننده سلامت و رفتارهای پر خطر در همین سن به صورت پیش رونده شروع می‌شوند (۲). نیازهای تغذیه ای، اختلال های خوردن، فعالیت جنسی، عفونت های مقاربتی، بارداری و والدشدن و مصرف مواد (Substance abuse) از مهمترین موضوعات مربوط به سلامت این دوره هستند (۱). مصرف تنباکو، الکل و داروها توسط نوجوانان یک تهدید مهم برای سلامت عمومی است که منجر به بیمارهای مزمن در زندگی آینده آنها می شود (۳).

دوره نوجوانی رایج‌ترین زمان برای شروع مصرف مواد است. بسیاری از نوجوانانی که مواد مصرف می‌کنند احتمال زیادی دارد که در دیگر رفتارهای پر خطر از جمله رفتارهای ضد اجتماعی، بزهکاری و رفتار جنسی در گیر شوند. در برخی کشورها مصرف مواد غیر مجاز در نوجوانان بسیار افزایش یافته است. درصد مصرف سیگار و نیکوتین به ۵۱ درصد در بین نوجوانان ۱۹- ۱۳ سال رسیده است که قبل از سن ۱۱ سالگی شروع به مصرف کرده‌اند و این عادت سبب ایجاد اختلال هایی مانند استرس و اضطراب و نیز گرایش زود هنگام آن‌ها به مواد دیگر شده است (۴). ویژگی عمده اختلال مصرف مواد مجموعه‌ای از علایم شناختی، رفتاری و فیزیولوژیکی است که نشان دهنده تداوم مصرف مواد به رغم مشکلات قابل توجه مرتبط با ماده است (۵). یکی از مهم‌ترین علل این اختلال عدم وجود برنامه‌های پیشگیرانه مناسب و مؤثر است. برنامه‌های پیشگیرانه مناسب نیازمند شناخت علمی علل تأثیرگذار بر گرایش و آمادگی افراد به مصرف مواد است (۶).

یافته‌های پژوهشی حاکی از آن است که در شکل‌گیری اعتیاد در زمینه‌های رشدی ناسالم، استعداد و آمادگی اعتیاد نقش اساسی دارد (۷). بر طبق نظریه استعداد و آمادگی اعتیاد (Addiction potential) برخی از افراد در صورت فراهم بودن شرایط مستعد ابتلا به اعتیاد هستند در حالی که سایر افراد این آمادگی را ندارند (۸). برخی از نوجوانان مصرف الکل و مواد را نوعی طغیان و به منزله یکشیوه تسهیل پیوند اجتماعی و افزایش منزلت در میان همسالان در نظر می‌گیرند (۹). برخی از نوجوانان برای رسیدن به لذت، رفع کسالت و ارضای حس کنجکاوی، فرار یا مقابله با مشکلات سراغ مواد می‌روند (۲). برخی دیگر از آنان به علت عدم اطلاعات و ناآگاهی از خطرات مواد و الکل به سمت آن ها گرایش پیدا می‌کنند (۱۰). عوامل متعددی مثل سبک های فرزندپروری، سبک های مقابله، مشکلات رفتاری، عدم بازداری رفتاری، تکانشگری، نوجویی، زندگی در یک محیط بی ثبات یا توام با بدرفتاری و مشکلات روان شناختی افراد را در معرض اعتیاد (Addiction) یا خطر مصرف مواد قرار می دهند (۱۱). به عبارت دیگر، عوامل متعددی مانند محیط فرهنگی-اجتماعی، عوامل زیستی، عوامل شخصیتی و عوامل روانی- رفتاری پیش‌بینی‌کننده آمادگی به اعتیاد نوجوانان معرفی شده است (۱۲).

یکی دیگر از عوامل مرتبط با آمادگی به اعتیاد نوجوانان دارایی های تحولی (Developmental assets) است (۱۳، ۱۴، ۱۵). پژوهش‌های انجام شده نیز نشان داده است که دارایی‌های تحولی به عنوان یک عامل محافظت‌کننده نوجوانان را از شرکت در رفتارهای آسیب‌زا باز می‌دارند (۱۴، ۱۶). در سال ۱۹۹۰ Benson مفهوم دارایی های تحولی را به عنوان توانایی های اجتماعی و روان شناختی مطرح کردند که سبب افزایش پیامدهای بهداشتی در کودکان و نوجوانان می شود. سپس در سال ۱۹۹۵ مورد تجدید نظر قرار گرفت. در حال حاضر دارایی های تحولی به عنوان مجموعه ای از تجارب، منابع و فرصت های رشدی تعریف شده است که به هر یک از پیامدهای بهداشتی مهم یا سلامت کمک می کند. این دارایی ها شامل انواع روابط، تجارب اجتماعی، محیط های اجتماعی و تعاملات زناشویی می شود (۱۶). دارایی های تحولی شامل ۴۰ نوع دارایی است که به دو نوع دارایی های تحولی درونی و بیرونی تقسیم می شوند. دارایی های تحولی بیرونی شامل چهار طبقه حمایت، محدودیت و انتظارات، توانمندسازی، استفاده سازنده از زمان می شود. دارایی های درونی نیز شامل چهار طبقه تعهد به یادگیری، ارزش‌های مثبت، شایستگی‌های اجتماعی و هویت مثبت است (۱۷، ۱۸، ۱۹). این دارایی ها نقش مهمی در رضایت از زندگی و بهزیستی نوجوانان بازی می کنند (۱۹، ۲۰).

بررسی ادبیات پژوهش نشان می دهد بین دارایی های تحولی با مصرف مواد یا اعتیاد رابطه وجود دارد. برای مثال

www.mui.ac.ir
[Downloaded from rbs.mui.ac.ir on 2026-01-29]
[DOR: 20.1001.1.17352029.1398.17.3.1.8]
[DOI: 10.52547/rbs.17.3.348]

Chatterjee و همکاران نشان دادند که بین دارایی های تحولی درونی و شروع مصرف ماری جوانا و الکل رابطه وجود دارد. آنها نشان دادند دارایی های تحولی درونی تعدیل کننده رابطه بین سوء استفاده و کژکاری خانواده با شروع اولیه مصرف ماری جوانا و الکل در زنان است. بعلاوه، شانس ابتلا به مصرف مواد و الکل در دختران و پسرانی که دارایی‌های تحولی کمی را گزارش کرده بودند دو برابر گروه گواه بود (۱۳). Chew و همکاران با بررسی گروهی از دانش آموزان راهنمایی و دبیرستان منتقل شده به مرکز عدالت کیفری (Juvenile justice center) دریافتند دانش آموزان فاقد دارایی های تحولی به احتمال بیشتری درگیر مصرف مواد و رفتارهای ریسک پذیر می شدند (۱۴). Syvertsen و همکاران گزارش کردند که بین عوامل محافظت کننده درونی و بیرونی یا دارایی های تحولی با مصرف الکل و تنباکو در نوجوانان رابطه وجود دارد (۱۵). Oman و همکاران دریافتند که بین دارایی های تحولی با مصرف الکل و دارو رابطه وجود دارد. بعلاوه، دارایی های تحولی خاص می توانند از نوجوانان در مقابل مصرف الکل و دارو محافظت کنند (۲۱). با توجه به شیوع اختلال مصرف مواد در کودکان و نوجوانان (۳، ۴)، پیامدهای ناشی از این اختلال (۱۱) و اهمیت پیشگیری از مصرف مواد یا گرایش به اعتیاد (۳) پژوهش حاضر با هدف پیش بینی آمادگی به اعتیاد بر اساس دارایی های تحولی نوجوانان انجام شد.

مواد و روش‌ها

پژوهش حاضر توصیفی از نوع همبستگی بود. جامعه آماری این پژوهش شامل کلیه دانش آموزان دختر و پسر پایه‌های تحصیلی دهم و یازدهم مدارس دولتی، خاص، غیرانتفاعی و مشغول به تحصیل در رشته‌های علوم انسانی، ریاضی فیزیک و علوم تجربی شهرستان اراک در سال تحصیلی ۹۷- ۱۳۹۶ بود. نمونه آماری شامل ۵۰۰ نفر (۲۵۰ دختر، ۲۵۰ پسر) از دانش آموزان دختر و پسر پایه‌های تحصیلی دهم و یازدهم نظری بود که به روش نمونه‌گیری تصادفی خوشه‌ای چند مرحله‌ای انتخاب شدند. ابتدا از بین مدارس متوسطه دوم اراک دو مدرسه یکی دخترانه و دیگری پسرانه به تصادف انتخاب شد. در مرحله دوم از پایه‌های دهم و یازدهم مدرسه دخترانه و پسرانه یک کلاس به صورت تصادفی انتخاب شد. به دلیل وجود سه رشته ریاضی فیزیک، علوم تجربی و علوم انسانی در هر مدرسه از هر کدام از رشته ها و پایه ها به تفکیک جنسیت یک کلاس به عنوان نمونه انتخاب شد. از آنجاکه پایه پیش دانشگاهی با محدودیت زمانی روبرو بودند در جامعه آماری قرار نگرفتند. بر این اساس دانش آموزان ۱۲ کلاس نمونه پژوهش را تشکیل دادند. توزیع فراوانی نمونه انتخاب شده در جدول ۱ گزارش شده است.

جدول ۱. توزیع فراوانی دانش آموزان نمونه پژوهش به تفکیک جنسیت و رشته تحصیلی

مدرسه	کلاس	رشته	تعداد	درصد	جمع	جمع کل
دخترانه	دهم	ریاضی فیزیک	۲۶	۲۱/۸	۱۱۹	۲۵۰
		علوم انسانی	۳۱	۲۶/۱		
		علوم تجربی	۶۲	۵۲/۱		
	یازدهم	ریاضی فیزیک	۱۷	۱۲/۹۷	۱۳۱	
		علوم انسانی	۲۴	۱۸/۳۲		
		علوم تجربی	۹۰	۶۸/۷۰		
پسرانه	دهم	ریاضی فیزیک	۳۷	۲۶/۲	۱۴۱	۲۵۰
		علوم انسانی	۷۸	۵۵/۳		
		علوم تجربی	۲۶	۱۸/۴		
	یازدهم	ریاضی فیزیک	۵۵	۵۰/۵	۱۰۹	
		علوم انسانی	۲۶	۲۳/۹		
		علوم تجربی	۲۸	۲۵/۷		

معیار ورود دانش آموزان به نمونه آماری عدم سابقه ابتلا به اختلال های روان پزشکی/روان شناختی و تمایل جهت همکاری در این پژوهش بود. معیار خروج از پژوهش، نقص در تکمیل پرسشنامه ها بود. ملاحظات اخلاقی شامل رضایت

www.mui.ac.ir
[Downloaded from rbs.mui.ac.ir on 2026-01-29]
[DOR: 20.1001.1.17352029.1398.17.3.1.8]
[DOI: 10.52547/rbs.17.3.348]

آگاهانه برای شرکت در پژوهش، محرمانه ماندن اطلاعات و پرهیز از هرگونه آسیب به شرکت کنندگان بود. داده های پژوهش استفاده از روش های آمار توصیفی و روش تحلیل رگرسیون گام به گام تحلیل شد. برای تحلیل داده ها از نرم افزار آماری SPSS نسخه ۲۴ استفاده شد. برای جمع آوری داده ها از مقیاس های زیر استفاده شد.

مقیاس ایرانی آمادگی به اعتیاد (Iranian Addiction Preparedness Scale یا IAPS): ابزاری ۴۱ ماده ای (۳۶ ماده اصلی و ۵ ماده دروغ سنج) است که توسط زرگر و بر اساس مقیاس آمادگی به اعتیاد (APS) Weed و Butcher ساخته شده است. این مقیاس شامل دو خرده مقیاس آمادگی فعال و غیرفعال است. آمادگی فعال مربوط به رفتارهای ضداجتماعی، میل به مصرف مواد، نگرش مثبت به مواد، افسردگی و هیجان خواهی است. در خرده مقیاس آمادگی منفعل بیشترین مادهها مربوط به عدم ابراز وجود و افسردگی است. در این آزمون از شرکت کنندگان خواسته می شود بر اساس یک مقیاس لیکرت چهار درجه ای از کاملاً مخالفم (۰) تا کاملاً موافقم (۳) به سوال ها پاسخ دهند. نمره کل این مقیاس بین ۰ تا ۱۰۸ قرار دارد. نمره بالاتر به منزله آمادگی بیشتر فرد پاسخ‌دهنده برای اعتیاد است و برعکس. زرگر در بررسی خود دریافت که این پرسشنامه از روایی ملاکی و سازه مناسبی برخوردار است. اعتبار این مقیاس به روش همسانی درونی ۰/۹۱ بوده است (۲۲). در پژوهشی دیگر زرگر و همکاران اعتبار IAPS و خرده مقیاس های آمادگی فعال و منفعل را به روش همسانی درونی به ترتیب ۰/۹۰، ۰/۹۱ و ۰/۷۵ گزارش کردند (۲۳). در پژوهش حاضر اعتبار IAPS و خرده مقیاس هایش به ترتیب برابر ۰/۹۱۶، ۰/۸۹۶ و ۰/۸۱۳ بود.

نیمرخ دارایی‌های تحولی (Developmental Assets Profile یا DAP): ابزاری ۵۸ ماده ای است که توسط انیستیتو پژوهشی (Search Institute) ساخته شده است. این مقیاس شامل دو خرده مقیاس دارایی‌های درونی (۳۲ ماده) و بیرونی (۲۶ ماده) است. در این آزمون از شرکت کنندگان خواسته می شود بر اساس یک مقیاس لیکرت چهار درجه ای از اصلاً یا به ندرت (۰) تا به شدت یا تقریباً همیشه (۳) به سوال ها پاسخ دهند. نتایج روایی هم زمان آن با پرسشنامه نگرش ها و رفتارها برای نمره کل و خرده مقیاس های دارایی های درونی و بیرونی به ترتیب ۰/۸۲، ۰/۸۰ و ۰/۷۶ گزارش شده است (۲۴). در پژوهش مرادی و همکاران اعتبار آزمون و خرده مقیاس هایش به روش همسانی درونی ۰/۸۸ تا ۰/۹۳ گزارش شده است. اعتبار آزمون به روش بازآزمایی ۰/۷۳ تا ۰/۸۶ بود. شاخص های مربوط به تحلیل عاملی تاییدی (GFI=۰/۹۹، RMSEA=۰/۰۵) مناسب گزارش شده است (۲۵). در پژوهش حاضر اعتبار DAP و خرده مقیاس هایش به ترتیب برابر ۰/۹۴۵، ۰/۹۰۱ و ۰/۹۱۱ بود.

یافته‌ها

میانگین سنی و معدل شرکت کنندگان به ترتیب ۱۶/۲۱ و ۱۸/۴۸ بود. در جدول ۲ میانگین و انحراف معیار و همچنین همبستگی بین متغیرهای پژوهش حاضر ارائه شده است.

جدول ۲. شاخص های توصیفی مربوط به متغیرهای پژوهش

	متغیر	۱	۲	۳	۴	۵	۶
۱	آمادگی به اعتیاد	–					
۲	آمادگی به اعتیاد فعال	۰/۷۸**	–				
۳	آمادگی به اعتیاد منفعل	۰/۹۳**	۰/۵۲**	–			
۴	دارایی های تحولی	-۰/۶۰**	-۰/۵۰**	-۰/۵۴**	–		
۵	دارایی های تحولی درونی	-۰/۵۵**	-۰/۴۳**	-۰/۵۲**	۰/۹۱**	–	
۶	دارایی های تحولی بیرونی	۰/۵۶**	-۰/۵۰**	-۰/۴۹**	۰/۹۴**	۰/۷۲**	–
	میانگین	۲/۰۹	۱/۶۹	۲/۴۸	۲/۹۸	۲/۹۳	۳/۰۲
	انحراف معیار	۰/۵۸	۰/۵۲	۰/۸۱	۰/۴۷	۰/۴۵	۰/۵۵

www.mui.ac.ir
[Downloaded from rbs.mui.ac.ir on 2026-01-29]
[DOR: 20.1001.1.17352029.1398.17.3.1.8]
[DOI: 10.52547/rbs.17.3.348]

نتایج جدول ۲ نشان می دهد که بین دارایی های تحـولی و ابعاد آن با آمادگی به اعتیاد و مولفه های آن رابطه منفی معنادار وجود دارد ($p<۰/۰۵$). نتایج پژوهش حاضر نشـان داد کـه بـین کلیه ابعـاد دارایـی هـای تحـولی درونـی (تعهـد بـه یـادگیری، ارزش‌های مثبت، شایستگی‌هـای اجتمـاعی و هویـت مثبـت) و بیرونی (حمایت، محدودیت و انتظـارات، توانمندسـازی، اسـتفاده سازنده از زمان) با آمادگی به اعتیاد و مولفه های آن رابطه منفی معنادار وجود دارد ($p<۰/۰۵$). همچنین بـین نمـره کـل دارایـی های تحولی، دارایی های تحولی درونی و بیرونی و ۸ بعد آنها با یکدیگر رابطه مثبت معنادار وجود دارد ($p<۰/۰۵$). بـرای پـیش بینی آمادگی به اعتیاد بر اساس دارایی های تحولی نوجوانـان از روش تحلیل رگرسیون ساده اسـتفاده شـد. ابتـدا بـرای بررسـی نرمال بودن داده ها از آزمون شاپیرو–ویلک (Shapiro–Wilk test) استفاده شد. نتایج این آزمون نشان داد که متغیـر مـلاک نرمال نیست؛ از این رو از تبدیل لگاریتم (Log10) استفاده شد. در جدول ۳ نتایج حاصل از تحلیل رگرسیون ارائه شده است.

جدول ۳. نتایج تحلیل رگرسیون مربوط به پیش بینی آمادگی به اعتیاد بر اساس دارایی های تحولی

متغیر	همبستگی	مجذور همبستگی	ضرایب غیر استاندارد	خطای استاندارد	ضرایب استاندارد	tارزش	p	VIF	تحمل
دارایی های تحولی	۰/۶۰	۰/۳۶	−۰/۱۵	۰/۰۰۹	−۰/۶۰	−۱۶/۸۵	۰/۰۰۰۱	۱	۱

نتایج جدول ۳ نشان می دهـد کـه آمـاره دوربـین واتسـون (Durbin-Watson=۱/۶۱) بیانگر عـدم تخطـی از مفروضـه اسـتقلال باقیمانـده هـا اسـت. مقـدار شـاخص VIF و تحمـل (tolerance) برابر ۱ است. نتایج این دو آزمون بیانگر عدم هم خطی چندگانه اسـت. نتـایج تحلیـل واریـانس (analysis of variance) نشـان داد کـه مـدل رگرسـیونی معنـادار اسـت ($p<۰/۰۰۰۱$، ۴۹۸ و df=۱، F=۲۴۸/۱۸). نتایج جدول ۳ نشان می دهد که نمره کل دارایی هـای تحـولی پـیش بینـی کننـده آمادگی به اعتیاد است ($p<۰/۰۵$). بعلاوه، این متغیر رویهـم ۳۶ درصد واریانس آمادگی به اعتیاد را تبیین می کنـد. در جـدول ۴ نتایج مربوط به پیش بینی آمادگی به اعتیاد بر اساس مولفه های دارایی های تحولی نوجوانان با استفاده از روش تحلیل رگرسیون گام به گام ارائه شده است.

جدول ٤. نتایج تحلیل رگرسیون مربوط به پیش بینی آمادگی به اعتیاد بر اساس ابعاد دارایی های تحولی

مدل	متغیر	همبستگی	مجذور همبستگی	ضرایب غیر استاندارد	خطای استاندارد	ضرایب استاندارد	tارزش	P	VIF	تحمل
۱	دارایی‌های تحولی بیرونی	۰/۵۶	۰/۳۱۸	−۰/۱۲	۰/۰۰۸	−۰/۵۶	−۱۵/۲۳	۰/۰۰۰۱	۱	۱
۲	دارایی‌های تحولی بیرونی	۰/۶۰	۰/۳۶	−۰/۰۷	۰/۰۱	−۰/۳۴	−۶/۵۵	۰/۰۰۰۱	۲/۰۹	۰/۴۷
	دارایی‌های تحولی درونی			−۰/۰۷۹	۰/۰۱	−۰/۳۰۹	−۵/۹۶	۰/۰۰۰۱	۲/۰۹	۰/۴۷

نتایج جدول ۴ نشان می دهـد کـه آمـاره دوربـین واتسـون (Durbin-Watson=۱/۶۱) بیانگر عـدم تخطـی از مفروضـه استقلال باقیمانده ها است. مقـدار شـاخص VIF و تحمـل نیـز بیانگر عدم هم خطـی چندگانـه اسـت. نتـایج تحلیـل واریـانس (analysis of variance) نشان داد مدل رگرسیونی مدل اول ($p<۰/۰۰۰۱$، ۴۹۸ و df=۱، F=۲۳۲/۰۱) و دوم ($p<۰/۰۰۰۱$، ۴۹۷ و df=۱، F=۱۴۱/۸۸) معنادار است. نتایج جـدول ۴ نشـان می دهد که دارایی های تحـولی بیرونـی و درونـی پـیش بینـی کننده آمادگی به اعتیاد نوجوانان هستند ($p<۰/۰۵$). این متغیرها رویهم ۳۶ درصد واریانس آمادگی به اعتیاد را تبیین می کنند. در جدول ۵ نتایج حاصل از تحلیل رگرسیون مربوط به پـیش بینـی آمادگی به اعتیاد فعال بر اساس مولفه های دارایی تحولی ارائـه شده است.

نتایج جدول ۵ نشان می دهـد کـه آمـاره دوربـین واتسـون (Durbin-Watson=۱/۶۴) بیانگر عـدم تخطـی از مفروضـه استقلال باقیمانده ها است. مقـدار شـاخص VIF و تحمـل نیـز

www.mui.ac.ir

[Downloaded from rbs.mui.ac.ir on 2026-01-29]

[DOR: 20.1001.1.17352029.1398.17.3.1.8]

[DOI: 10.52547/rbs.17.3.348]

بیانگر عدم هم خطی چندگانه است. نتایج تحلیل واریانس (analysis of variance) نشان داد مدل رگرسیونی مدل اول (p<۰/۰۰۰۱، ۴۹۸ و df=۱، F=۱۷۱/۱۹) و دوم (p<۰/۰۰۰۱، ۴۹۷ و df=۱، F=۸۹/۳۲) معنادار است. نتایج جدول ۵ نشان می دهد که دارایی های تحولی بیرونی و دورنی پیش بینی کننده آمادگی به اعتیاد فعال نوجوانان هستند (p<۰/۰۵). این متغیرها رویهم ۲۶ درصد واریانس آمادگی به اعتیاد فعال را تبیین می کنند. در جدول ۶ نتایج حاصل از تحلیل رگرسیون مربوط به پیش بینی آمادگی به اعتیاد منفعل بر اساس مولفه های دارایی تحولی ارائه شده است.

جدول ۵. نتایج تحلیل رگرسیون مربوط به پیش بینی آمادگی به اعتیاد فعال بر اساس ابعاد دارایی های تحولی

مدل	متغیر	همبستگی	مجذور همبستگی	ضرایب غیر استاندارد	خطای استاندارد	ضرایب استاندارد	tارزش	P	VIF	تحمل
۱	دارایی های تحولی بیرونی	۰/۵۰	۰/۲۵	−۰/۱۰	۰/۰۰۸	−۰/۵۰	−۱۳/۰۸	۰/۰۰۰۱	۱	۱
۲	دارایی های تحولی بیرونی	۰/۵۱	۰/۲۶	−۰/۰۸	۰/۰۱	−۰/۴۱	−۷/۳۳	۰/۰۰۰۱	۲/۰۹	۰/۴۷
	دارایی های تحولی درونی			−۰/۰۳	۰/۰۱	−۰/۱۳	−۲/۴۰	۰/۰۱۶	۲/۰۹	۰/۴۷

جدول ۶. نتایج تحلیل رگرسیون مربوط به پیش بینی آمادگی به اعتیاد منفعل بر اساس ابعاد دارایی های تحولی

مدل	متغیر	همبستگی	مجذور همبستگی	ضرایب غیر استاندارد	خطای استاندارد	ضرایب استاندارد	tارزش	P	VIF	تحمل
۱	دارایی های تحولی درونی	۰/۵۲	۰/۲۷	−۰/۱۶	۰/۰۱	−۰/۵۲	−۱۳/۶۰	۰/۰۰۱	۱	۱
۲	دارایی های تحولی درونی	۰/۵۴	۰/۳۰	−۰/۱۱	۰/۰۱	−۰/۳۴	−۶/۳۴	۰/۰۰۱	۲/۰۹	۰/۴۷
	دارایی های تحولی بیرونی			−۰/۰۶	۰/۰۱	−۰/۲۴	−۴/۴۵	۰/۰۰۱	۲/۰۹	۰/۴۷

نتایج جدول ۶ نشان می دهد که آماره دوربین واتسون (Durbin-Watson=۱/۶۳) بیانگر عدم تخطی از مفروضه استقلال باقیمانده ها است. مقدار شاخص VIF و تحمل نیز بیانگر عدم هم خطی چندگانه است. نتایج تحلیل واریانس (analysis of variance) نشان داد مدل رگرسیونی مدل اول (p<۰/۰۰۰۱، ۴۹۸ و df=۱، f=۱۸۵/۰۰۸) و دوم (p<۰/۰۰۰۱، ۴۹۷ و df=۱، f=۱۰۵/۹۱) معنادار است. نتایج جدول ۶ نشان می دهد که دارایی های تحولی بیرونی و دورنی پیش بینی کننده آمادگی به اعتیاد منفعل نوجوانان هستند (p<۰/۰۵). این متغیرها رویهم ۳۰ درصد واریانس آمادگی به اعتیاد منفعل را تبیین می کنند. در جدول ۷ نتایج حاصل از تحلیل رگرسیون مربوط به پیش بینی آمادگی به اعتیاد بر اساس مولفه های دارایی تحولی درونی (تعهد به یادگیری، ارزش‌های مثبت، شایستگی‌های اجتماعی و هویت مثبت) و بیرونی (مایت، محدودیت و انتظارات، توانمندسازی، استفاده سازنده از زمان) ارائه شده است.

جدول ۷. نتایج تحلیل رگرسیون مربوط به پیش بینی آمادگی به اعتیاد بر اساس ابعاد دارایی های تحولی درونی و بیرونی

مدل	متغیر	همبستگی	مجذور همبستگی	ضرایب غیر استاندارد	خطای استاندارد	ضرایب استاندارد	tارزش	P	VIF	تحمل
۱	توانمندسازی	۰/۵۸	۰/۳۴	−۰/۱۰	۰/۰۰۶	−۰/۵۸	−۱۶/۱۴	۰/۰۰۰۱	۱	۱
۲	توانمندسازی	۰/۶۳	۰/۴۰	−۰/۰۷	۰/۰۰۸	−۰/۴۰	−۹/۳۰	۰/۰۰۰۱	۱/۵۴	۰/۶۴
	هویت مثبت			−۰/۰۵	۰/۰۰۷	−۰/۳۱	−۷/۳۰	۰/۰۰۰۱	۱/۵۴	۰/۶۴
۳	توانمندسازی	۰/۶۴	۰/۴۱	−۰/۰۶	۰/۰۰۸	−۰/۳۶	−۸/۲۲	۰/۰۰۰۱	۱/۶۷	۰/۵۹
	هویت مثبت			−۰/۰۴	۰/۰۰۸	−۰/۲۷	−۵/۸۹	۰/۰۰۰۱	۱/۶۷	۰/۵۹
	تعهد به یادگیری			−۰/۰۲	۰/۰۰۹	−۰/۱۲	−۲/۸۰	۰/۰۰۰۱	۱/۶۷	۰/۵۹

www.mui.ac.ir
[Downloaded from rbs.mui.ac.ir on 2026-01-29]
[DOR: 20.1001.1.17352029.1398.17.3.1.8]
[DOI: 10.52547/rbs.17.3.348]

نتایج جدول ۶ نشان می دهد که آماره دوربین واتسون (Durbin-Watson=۱/۷۵) بیانگر عدم تخطی از مفروضه استقلال باقیمانده ها است. مقدار شاخص VIF و تحمل نیز بیانگر عدم هم خطی چندگانه است. نتایج تحلیل واریانس (analysis of variance) نشان داد مدل رگرسیونی مدل اول (p<۰/۰۰۰۱، ۴۹۸ و df=۱، F=۲۶۰/۷۷)، دوم (p<۰/۰۰۰۱، ۴۹۷ و df=۱، F=۱۷۰/۷۷) و مدل سوم (p<۰/۰۰۰۱، ۴۹۶ و df=۱، F=۱۱۸/۰۴) معنادار است. نتایج جدول ۶ نشان می دهد که از بین ابعاد دارایی های تحولی بیرونی و درونی، توانمندسازی، هویت مثبت و تعهد به یادگیری پیش بینی کننده آمادگی به اعتیاد نوجوانان هستند (p<۰/۰۵). این متغیرها رویهم ۴۱ درصد واریانس آمادگی به اعتیاد را تبیین می کنند.

بحث و نتیجه‌گیری

هدف پژوهش حاضر پیش بینی آمادگی به اعتیاد بر اساس دارایی های تحولی نوجوانان بود. نتایج این پژوهش نشان داد بین دارایی های تحولی و آمادگی به اعتیاد آن رابطه وجود دارد. بین دارایی های درونی و بیرونی با آمادگی به اعتیاد فعال و منفعل رابطه وجود دارد. به عبارت دیگر با افزایش دارایی های تحولی درونی و بیرونی آمادگی به اعتیاد فعال و منفعل نوجوانان افزایش می یابد. نتایج نشان داد که دارایی های تحولی درونی و بیرونی پیش بینی کننده مولفه های آمادگی به اعتیاد فعال و منفعل در نوجوانان هستند. بین کلیه ابعاد دارایی های درونی (تعهد به یادگیری، ارزش‌های مثبت، شایستگی‌های اجتماعی و هویت مثبت) و بیرونی (حمایت، محدودیت و انتظارات، توانمندسازی، استفاده سازنده از زمان) با یکدیگر و آمادگی به اعتیاد و مولفه های آن یعنی آمادگی به اعتیاد درونی و بیرونی رابطه وجود دارد. از بین ابعاد دارایی های درونی و بیرونی توانمندسازی، هویت مثبت و تعهد به یادگیری بیشترین نقش را در پیش بینی آمادگی به اعتیاد نوجوانان داشتند

نتایج پژوهش حاضر همسو با یافته های پژوهش های قبلی (۱۳، ۱۴، ۱۵، ۲۱) بود. Chatterjee و همکاران با بررسی ۷۹۳۳۹ نفر از دانش آموزان پایه های ۹ و ۱۱ نشان دادند که بین دارایی های تحولی درونی و شروع مصرف ماری جوانا و الکل رابطه وجود دارد. آنها نشان دادند دارایی های تحولی درونی تعدیل کننده رابطه بین سوء استفاده و کژکاری خانواده با شروع اولیه مصرف ماری جوانا و الکل در زنان است، اما در مردان چنین نقشی ندارد (۱۳). با وجود این، آنها در بررسی خود تنها رابطه بین دارایی های تحولی درونی با مصرف مواد را بررسی کردند. Chew و همکاران با بررسی گروهی از دانش آموزان راهنمایی و دبیرستان منتقل شده به مرکز عدالت کیفری دریافتند دانش آموزان فاقد دارایی های تحولی به احتمال بیشتری درگیر مصرف مواد و رفتارهای ریسک پذیر می شوند (۱۴). Syvertsen و همکاران گزارش کردند که بین عوامل محافظت کننده درونی و بیرونی یا دارایی های تحولی با مصرف الکل و تنباکو در نوجوانان رابطه وجود دارد (۱۵). Oman و همکاران دریافتند که بین دارایی های تحولی با مصرف الکل و دارو رابطه وجود دارد. بعلاوه، دارایی های تحولی خاص می توانند از نوجوانان در مقابل مصرف الکل و دارو محافظت کنند (۲۱). در کل نتایج پژوهش حاضر همسو با پژوهش های فوق نشان داد دانش آموزانی که از دارایی های تحولی بیشتری برخوردار هستند آمادگی کمتری برای اعتیاد دارند. همچنین این دارایی های تحولی به عنوان یک عامل محافظت کننده از ابتلای آنها به اختلال مصرف مواد یا اعتیاد پیشگیری می کنند.

در تبیین نتایج فوق می توان گفت چارچوب دارایی های تحولی شامل مجموعه ای از تجارب، فرصت ها، روابط، ارزش ها و مهارت هایی است که برای افزایش توانایی تغییر در فرد لازم است و اساساً مستلزم همکاری متقابل جامعه و فرد برای ایجاد شرایطی جهت شکوفایی متقابل نوجوان و جامعه است (۲۶). در همین راستا نتایج پژوهش حاضر نشان داد که بین دارای های تحولی درونی (تعهد به یادگیری، ارزش‌های مثبت، شایستگی‌های اجتماعی و هویت مثبت) و بیرونی (حمایت، محدودیت و انتظارات، توانمندسازی، استفاده سازنده از زمان) با یکدیگر رابطه مثبت وجود دارد. از این رو توانایی های فردی، محیط های و اثر متقابل آنها نقش مهمی در آمادگی افراد به اعتیاد یا گرایش به مصرف مواد دارند. چارچوب دارایی های تحولی مبتنی بر نظریه سیستم های بوم شناختی Bronfenbrenner، نظریه‌های سیستم‌های تحولی Schneirla و Baltes و Baltes و همچنین اخیراً Lerner و همکاران است. در همه این رویکردها ارگانیسم به

www.mui.ac.ir
[Downloaded from rbs.mui.ac.ir on 2026-01-29]
[DOR: 20.1001.1.17352029.1398.17.3.1.8]
[DOI: 10.52547/rbs.17.3.348]

عنوان بازیگر رشد خود، رابطه پویا و متقابل بین ارگانیسم (فرد) و زمینه و همچنین انعطاف پذیری و توان تغییر در طی زمان عمل می کند (۲۶). از سوی دیگر، دارایی های تحولی درونی نقش مهمی در سلامت دارند زیرا آنها اساس خودتنظیمی موثر هستند (۱۳). Soare و همکاران معتقدند چارچوب دارایی های تحولی که بر رویکرد رشدی مثبت متمرکز است یک رویکرد کلی را ایجاد می کند که موجب رشد موفق در ابعاد روان شناختی، جسمی و یا اجتماعی-هیجانی می شود. همچنین شامل بافت های اصلی رشد نوجوانان از جمله خانواده، مدرسه و اجتماع می شود و به فهم پیامدهای رشدی مثبت متعدد کمک می کند (۲۰). در کل این سرمایه های تحولی موجب کاهش رفتارهای مخاطره آمیز در محیط می شوند و نقش محافظت کننده و حمایتی را برای نوجوانان بازی می کنند و از این طریق موجب کاهش آمادگی به اعتیاد می شوند.

در مجموع نتایج پژوهش حاضر نشان داد که بین دارایی های تحولی و آمادگی به اعتیاد نوجوانان رابطه وجود دارد. همچنین دارایی های تحولی پیش بینی کننده آمادگی به اعتیاد نوجوانان هستند. نتایج نشان می دهد که دارایی های تحولی نقش مهمی در آمادگی به اعتیاد و اختلال مصرف مواد توسط نوجوانان دارند؛ از این رو توجه پژوهشگران، متخصصان، درمانگران، و برنامه ریزان به این دارایی ها برای پیشگیری از اختلال مصرف مواد یا اعتیاد ضروری به نظر می‌رسد. با توجه به نقش مهم دارایی های تحولی در پیش بینی آمادگی به اعتیاد نوجوانان، متخصصان می توانند برنامه هایی برای افزایش دارایی های تحولی تهیه کنند و اثر آن بر پیشگیری از ابتلا به اختلال مصرف مواد بررسی کنند. پژوهش حاضر دارای محدودیت هایی بود. نمونه پژوهش حاضر محدود به دانش‌آموزان مقطع متوسطه دوم بود؛ بنابراین در تعمیم نتایج به سایر گروه های سنی باید احتیاط شود. در پژوهش حاضر برای بررسی متغیرهای پژوهش از آزمون های مداد-کاغذی استفاده شد، از این رو نتایج پژوهش حاضر می تواند تحت تاثیر سوگیری و عدم صداقت شرکت کنندگان باشد. در نهایت این پژوهش به صورت مقطعی در مورد گروهی از نوجوانان انجام شد، بنابراین انجام مطالعات طولی می تواند اطلاعات دقیق تری را فراهم سازد.

تقدیر و تشکر

این مقاله مستخرج از رساله دکتری نویسنده اول است. در پایان از کلیه شرکت کنندگان و همچنین کلیه افرادی که ما را در انجام این پژوهش یاری نمودند، تشکر و قدردانی می شود.

References

1. Berk LE. Development through the lifespan. USA: Pearson Education, Inc.; 2018.
2. Scott-Parker B. Emotions, behaviour, and the adolescent driver: A literature review. Transportation Research Part F: Traffic Psychology and Behavior. 2017; 50:1-37.
3. Bonell C, Hinds K, Dickson K, Thomas J, Fletcher A, Murphy S, Melendez-Torres GJ, Bonell C, Campbell R. What is positive youth development and how might it reduce substance use and violence? A systematic review and synthesis of theoretical literature. BMC Public Health. 2016; 16:135.
4. Vázquez-Nava F, Vázquez-Rodríguez EM, Vázquez-Rodríguez CF, Castillo Ruiz O, Peinado Herreros J. Epidemiological profile of smoking and nicotine addiction among asthmatic adolescents. Public Health. 149:49-56.
5. American Psychiatric Association. Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders 5th ed. Washington, DC: American Psychiatric Association; 2013.
6. Edwards S, Ersche KD. Editorial overview: The diverse facets and emerging potential of addiction research. Current Opinion in Behavioral Sciences. 2017.
7. Peltz G; Sudhof TC. The neurobiology of opioid addiction and the potential for prevention strategies. Journal of the American Medical Association. 2018; 319(20):2071-2.

www.mui.ac.ir

[Downloaded from rbs.mui.ac.ir on 2026-01-29]

[DOR: 20.1001.1.17352029.1398.17.3.1.8]

[DOI: 10.52547/rbs.17.3.348]

8. Agha Yusefi A, Saffarinia M, Abaspour P. The investigation of drug addiction potential among medical students: Role of subjective components of anger. Journal of Research on Addiction. 2016; 9(35):25-35. [In Persian].

9. Johnston L, Miech R, Omalley P, Bachman J, Schulenberg J, Patrick M. Monitoring the Future national survey results on drug use, 1975-2017: Overview, key findings on adolescent drug use. Ann Arbor: Institute for Social Research, University of Michigan.

10. Dupas P, Huiliery E, Seban J. Risk information, risk salience, and adolescent seual behavior: Experimental evidence from Cameroon. Journal of Economic Behavior & Organization. 2018; 151-75.

11. Backchalaki N, Mansouri A. The effect of acceptance and commitment therapy on the sexual function and life satisfaction in women with substance use disorders. Middle Eastern Journal of Disability Studies. 2017; 7:89. [In Persian].

12. Desatnik A, Bahar T, Nolt T, Growly M, Fonagy P. Emotion regulation in adolescents: An ERP study. Biological Psychology. 2018; 52-61.

13. Chatterjee D, Morris B, Gower A, Forster M, Borowsky I, Eisenberg M. Adverse childhood experience and early initiation of marijuana and alcohol: The potential moderating effects of internal assets. Substance Use & Misuse. 2019; 53(10):1624-32.

14. Chew W, Osseck J, Raygor D, Eldridge-Houser J, Cox C. Developmental assets: Profile of youth in a juvenile justice facility. Journal of School Health. 80(2):66-72.

15. Syvertsen AK, Cleveland MJ, Gayles GJ, Tibbits MK, Faulk MT. Profiles of protection from substance use among adolescents. Prevention Science. 2010; 11(2):185-96.

16. Scales PC, Roehlkepartain EC, Wallace T, Inselman A, Stephenson P, Rodriguez M. Brief report: Assessing youth well-being in global emergency setting: Early results from the emergency developmental assets profile. Journal of Adolescence. 45:98-102.

17. Benson PL. Developmental assets and asset-building community: Conceptual and empirical foundations. In: RM Lerner, PL Benson, (Eds), Developmental assets an asset-building communities: Implications for research, policy, and practice. New York: Kluwer Academic / Plenum Publishers; 2003.

18. Benson PL. All kids are our kids: What communities must do to raise caring and responsible children and adolescents. San Francisco: Jossey-Bass; 2006.

19. Benson PL, Scales PC, Syvertsen AK. The contribution of the developmental assets framework to positive youth development theory and practice. In: RM Lerner, JV Lerner, JB Benson, (Eds), Advances in child development and behavior. Vol. 41, Burlington: Academic Press; 2011.

20. Soares AS, Pais-Ribeiro JL, Silva I. Developmental assets predictors of life satisfaction in adolescents. Frontiers in Psychology. 2019; 10:236.

21. Oman RF, Vesely S, Aspy SB, McLeroy KR, Rodine Sh, Marshall L. The potential protective effect of youth assets on adolescent alcohol and drug use. American Journal of Public Health. 94(8):1425-30.

22. Zargar Y. Construction of the Iranian addiction preparedness scale. Proceedings of the Second National Seminar on Mental Health of Students. Tehran: Tarbiat Modares University; 2004. [In Persian].

23. Zargar Y, Najarian B, Naami A. Explore the relationship between personality characteristics (sensation seeking, self-expression, psychological hardiness), religious attitude and marital satisfaction drug addiction potential. Journal of Educational Sciences. 2009; 3(1):12-99. [In Persian].

24. Search Institute. Developmental assets profile. User manual. Minneapolis, MN: Author; 2005.

www.mui.ac.ir

[Downloaded from rbs.mui.ac.ir on 2026-01-29]

[DOR: 20.1001.1.17352029.1398.17.3.1.8]

[DOI: 10.52547/rbs.17.3.348]

25. Moradi Sh, Kord Noghabi R, Yaghoobi A, Rashid Kh. Explanation of wisdom based on developmental assets by mediating thriving (developing a causal model). Journal of Research in Educational Science. 2018; 12(41):7-25. [In Persian].
26. Scales PC. Youth developmental assets in global perspective: Results from international adaptations of the developmental assets profile. Child Indicators Research. 2011; 4(4):619-45.

[Downloaded from rbs.mui.ac.ir on 2026-01-29]

[DOR: 20.1001.1.17352029.1398.17.3.1.8]

[DOI: 10.52547/rbs.17.3.348]

Prediction of Addiction Potential Using Developmental Assets in Adolescents

Akram Mazloomi[1], Hossein Davoudi[2], Hasan Heidari[3], Mohammad Asgari[4]

Original Article

Abstract

Aim and Background: Substance abuse disorder or addiction is complex behavioral problems arising from many interacting factors, including social, cultural, environmental, psychological and biological. Therefore, the aim of this study was prediction of addiction potential using developmental assets in adolescents.

Methods and Materials: This study was a descriptive-correlational research. To achieve this purpose, 500 students (250 boys, 250 girls) of 10 and 11 grades in Arak were selected by stage cluster sampling. The participants completed Iranian Addiction Preparedness Scale (IAPS) and Developmental Assets Profile (DAP). Data were analyzed by SPSS software, using Pearson correlation and regression analysis.

Findings: The results showed that there is a significant relationship between developmental assets and its dimensions with addiction potential and its components in adolescents ($p<.05$). Also, developmental assets and its dimensions predict the addiction potential and its components ($p<.05$).

Conclusions: Results of present study showed that developmental assets an important role in predicting addiction potential in adolescents. Therefore, consideration of these predictive variables by researchers, specialists, therapists, and planners seems necessary to prevent drug substance abuse disorder or addiction.

Keywords: Addiction, Adolescents, Developmental assets, Substance abuse disorder.

Citation: Mazloomi A, Davoudi H, Heidari H, Asgari M. **Prediction of Addiction Potential Using Developmental Assets in Adolescents.** J Res Behav Sci 2019; 17(3): 348-358.

Received: 2019.08.15 Accepted: 2019.10.04

1- Department of Counseling, Faculty of Humanities, Khomein Branch, Islamic Azad University, Khomein, Iran.
2- Department of Counseling, Faculty of Humanities, Khomein Branch, Islamic Azad University, Khomein, Iran.
3- Department of Counseling, Faculty of Humanities, Khomein Branch, Islamic Azad University, Khomein, Iran.
4- Department of Psychometrics, Faculty of Psychology and Educational Sciences, Allameh Tabataba'i University, Tehran, Iran.

Corresponding author: Hossein Davoudi Email: Davoudi_hos@yahoo.com

[Downloaded from rbs.mui.ac.ir on 2026-01-29]
[DOR: 20.1001.1.17352029.1398.17.3.1.8]
[DOI: 10.52547/rbs.17.3.348]